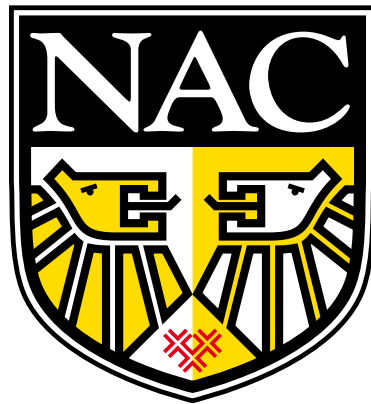

Audit

NAC Breda

Auditteam Voetbal en Veiligheid

0-meting | september 2011

Audit

NAC Breda

Auditteam Voetbal en Veiligheid

0-meting | september 2011

In opdracht van

Het Auditteam Voetbal en Veiligheid

Met dank aan

Gemeente Breda
Regiopolitie Midden- en West-Brabant
Openbaar Ministerie
NAC Breda

Opmaak en omslag

Marcel Grotens

Onderzoeksteam en rapportage

Edward van der Torre
Jan Bos
Sebastiaan Barlagen
Ayhan Akgul
Peter Schenk

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Club en supporters	7
3.	Infrastructuur	14
4.	Voetbalveiligheid: samenwerking en inzet	21
5.	Hoofdconclusies en aanbevelingen	30
	Bijlage 1: Verantwoording Audit	32
	Bijlage 2: Overzicht sociaal-maatschappelijke activiteiten	33

1. Inleiding

Van Auditteam Voetbalvandalisme naar Auditteam Voetbal en Veiligheid

In 2003 stelde het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het landelijk Auditteam Voetbalvandalisme in, dat op grond van artikel 2a van het Instellingsbesluit van 13 augustus 2003 (en gewijzigd op 15 december 2006) de volgende taakstelling kreeg:

- bij ingrijpende incidenten van voetbalvandalisme in Nederland een kortlopend feitenonderzoek te doen;
- onderzoek te verrichten naar het voorkómen van incidenten.

Daarnaast was het op grond van art. 3 in het (gewijzigd) Instellingsbesluit mogelijk om onderzoek te verrichten op verzoek van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), of op verzoek van de burgemeester van de betreffende regio, waar zich ingrijpende incidenten voordeden (in overleg met BZK). Ook kon het Auditteam op eigen initiatief besluiten tot het verrichten van onderzoek (eveneens in overleg met BZK).

Het onderzoek richtte zich op de lokale 'voetbalvierhoek', bestaande uit gemeente, politie, Openbaar Ministerie (OM) en de Betaald voetbalorganisatie (BVO). Het Auditteam Voetbalvandalisme deed vijf jaar lang actief onderzoek en sloot in 2008 af met een eindrapport. Sinds eind april 2009 is het voorzitterschap van het Auditteam Voetbalvandalisme overgenomen door Annemarie Jorritsma en is de naam van het Auditteam gewijzigd in het Auditteam Voetbal en Veiligheid. De overige leden van het Auditteam zijn: Gerard Beelen, Henk Wooldrik, Gerrie Ruijs, Mirjam Salet en Peter van Zunderd. De Interdisciplinaire stuurgroep voetbalvandalisme en voetbalgeweld heeft in 2008 de taken van het Auditteam geherformuleerd.

De hoofddoelstelling van het nieuwe Auditteam is om voor de komende twee jaar op grond van audits concreet advies en aanbevelingen te geven aan de lokale voetbalvierhoek over de aanpak van voetbalvandalisme en voetbalgeweld. Samen met de betrokken partijen wordt de (tussen)balans opgemaakt. Hierbij ligt de focus op de voortgang van de landelijke beleidsprioriteiten op lokaal niveau. Ook zal in kaart worden gebracht hoe de veiligheidsorganisatie en de fysieke infrastructuur zijn afgestemd op het profiel van de supporters en op het risiconiveau van de wedstrijden. Net als in het verleden zullen grootschalige incidenten rondom het voetbal – op eigen initiatief of indien daartoe wordt verzocht – ook in onderzoek worden genomen. De onderzoeken en audits worden uitgevoerd door een onderzoeksteam, bestaande uit onderzoekers en praktijkdeskundigen.

Werkwijze bij een audit

Door het onderzoeksteam wordt tweemaal een wedstrijdbezoek afgelegd, waarbij geobserveerd wordt aan de hand van een observatielijst. De wedstrijden worden zowel vanuit de 'clublijn' als vanuit de 'politielijn' bekeken. Daarnaast vinden per organisatie (groeps)interviews plaats met vertegenwoordigers van partijen uit de lokale vierhoek. Tot slot worden relevante documenten, zoals het veiligheidsconvenant, draaiboeken en uitdraaien van het VVS bestudeerd c.q. geanalyseerd. Het geheel mondt uit in een openbare rapportage.

Uitgangspunten omtrent veiligheid

Veiligheid is een essentiële factor voor het bestuur van een voetbalclub: sfeer en veiligheid zijn basisvoorwaarden. Sfeer en veiligheid helpen bij het aantrekken van supporters en sponsors. Zodra de veiligheid op een acceptabel niveau is gebracht, kunnen redelijke wensen van (fanatieke) supporters worden ingewilligd. De veiligheid bij voetbalwedstrijden wordt in onderlinge samenhang bepaald door supporters (aard en aantal), de veiligheidsorganisatie, de fysieke infrastructuur en veiligheidsmaatregelen. Voetbalveiligheid vergt dan ook samenspel in de vierhoek van gemeente, politie, OM en BVO.

Voor zover mogelijk worden ook (vertegenwoordigers van) de supporters in de afstemming met de BVO betrokken, doch zij bepalen niet (mede) het beleid.

2. Club en supporters

- 2.1 NAC Breda is een markante club. Het is een volksclub, in die zin dat er al-lerhande relaties bestaan tussen de club en Bredase arbeiderswijken, maar het is meer dan dat. De club is in menig opzicht ingebed in de stad Breda. Dit komt tot uitdrukking in het feit dat niet alleen autochtone arbeiders de club steunen. Er zijn sponsoren uit de stad en de directe omgeving, het wedstrijdbezoek is aantrekkelijk voor middenstanders en de maatschappelijke activiteiten van de club reiken aanzienlijk verder dan te doen gebruikelijk is (zie paragraaf 4). Het is belangrijk dat er niet alleen volwassen mannen en oudere tieners naar het stadion komen, maar ook vrouwen en kinderen. Een dergelijke brede aantrekkingskracht is belangrijk voor de club, want de stad Breda is – met in achtneming van het grote aantal betaald voetbalclubs in Brabant – een smalle thuisbasis voor een club die streeft naar een stabiele positie (bij de beste negen clubs) in de eredivisie. Er zijn zeker twintig betaald voetbalclubs met deze doelstelling en sommige van die clubs hebben een groter ‘natuurlijk’ achterland dan de club uit Breda. Dit achterland is regionaal (Etten-Leur, Oosterhout) en is wel enigszins gegroeid, omdat RBC uit het nabijgelegen Roosendaal is verdwenen uit het betaald voetbal. De club probeert de banden aan te halen met het Zeeuwse achterland, onder meer door acties te organiseren waarbij jeugdvoetbalteams uit Zeeland thuiswedstrijden van NAC Breda bezoeken. Dit verloopt succesvol, want er stromen in oktober 2011 al verzoeken binnen voor dit soort bezoeken aan de meest aantrekkelijke thuiswedstrijden in het seizoen 2012-2013.

In de afgelopen twee seizoenen waren de thuiswedstrijden van NAC Breda meestal uitverkocht. In het seizoen 2011-2012 zijn er bij de eerste thuiswedstrijden ongeveer tweeduizend lege plaatsen in een stadion met een capaciteit van ruim 19.000 plaatsen (zie paragraaf 3). Een ‘vol huis’ is belangrijk voor de financiële bedrijfsvoering van de club, mede omdat een goede sfeer helpt bij het acquireren van sponsoren en zorgt dat de club wat bezoekersaantallen betreft in de pas blijft lopen met veel andere clubs die een plaats nastreven in de top-10 in het Nederlandse betaald voetbal.

- 2.2 Een goede sfeer bij thuiswedstrijden dient juist bij NAC Breda meer doelen dan veiligheid. Het is een pijler van de bedrijfsvoering. In het beleidsplan formuleert de club ambitieuze doelen die met elkaar verbonden zijn:
- a. Een top-9 positie in het Nederlandse betaald voetbal: het zogenoemde linkerrijtje in de eredivisie.
  - b. In 2012 de beste jeugdopleiding van Zuidwest Nederland.
  - c. Voor supporters groeit NAC uit tot de belangrijkste vrijetijdsbesteding (...) en de club ontvangt 20.000 toeschouwers per wedstrijd.
  - d. De exploitatiebegroting stijgt naar 17 miljoen euro per jaar en er wordt elk jaar winst gemaakt.

Om de doelstelling onder c. te bereiken, is de identiteit van de club belangrijk en die dient te worden gekoesterd door een goede sfeer en dus met veiligheid. De sfeer is verbonden met het zogenoemde 'avondje NAC', vernoemd naar de succesvolle en sfeervolle avondwedstrijden die in de jaren zeventig werden gespeeld in het oude stadion. In het beleidsplan typeert NAC de gewenste sfeer als "Bourgondisch: plezier, genieten, lekker eten en drinken, gezelligheid". De club voelt aan dat het een belangrijk handelsmerk is in de strijd om de gewenste doelstellingen te realiseren. Dat blijkt niet mee te vallen, want veel bronnen beschrijven grote financiële problemen bij NAC. Toch is de afgelopen jaren geïnvesteerd in het stadion, met de bedoeling om de sfeer te verhogen en de supportersaantallen op te hogen. Het onderstreept de verwevenheid tussen sfeer en commercie en daarmee tussen veiligheid en commercie, al bestaan er uiteraard ook spanningen tussen een Bourgondische sfeer en veiligheid. Die spanning is soms goed voelbaar bij NAC, bijvoorbeeld bij uitbreiding van de horecaverkoop-punten bij een recente verbouwing van het stadion (zie paragraaf 3 en 4).

De bezoekersaantallen vallen in het lopende seizoen tegen. Dit wordt toegeschreven aan de economische recessie.

- 2.3 De betrokkenheid van lokale en regionale supporters met NAC Breda komt tot uitdrukking in activiteiten en activisme van fanatieke supporters. De supporters organiseren activiteiten, bijvoorbeeld voetbalwedstrijden tegen de aanhang van andere profclubs. Een markant voorbeeld is de wedstrijd om de Andro Knel-bokaal tegen supporters van Sparta Rotterdam, waarbij deze zeer populaire oud-voetballer van beide clubs (omgekomen bij de SLM-vliegcrash) wordt herdacht.

De aanhang is ook activistisch. Het doen en laten van de club wordt op de voet gevolgd, onder meer op de website van de supporters. Er is een constante stroom van reacties, kritiek en suggesties. Elke professionele voetbalclub kent dit verschijnsel, maar het lijkt ons steviger en hardnekkiger in Breda dan doorgaans het geval is. De supporters kaarten bijvoorbeeld ook zaken aan bij de nationale ombudsman. Die deed, onder meer op verzoek van supporters van NAC Breda, onderzoek naar het gebruik van videobeelden en fotomateriaal door de politie. De ombudsman onderzocht ook het optreden van de regiopolitie Gelderland-Midden in Arnhem tegen supporters van NAC Breda, op 16 september 2006.

Het activisme kwam ook tot uitdrukking in de zogenoemde Supporters Raad. Supporters vanuit verschillende vakken en geledingen maakten hier deel van uit. Zij stonden in contact met de supporter in de raad van Toezicht. De Supporters Raad is omgedoopt tot Clubraad NAC. De formele positie is niet sterk, maar de supporters leggen zeker bij zaken die betrekking hebben op de nagestreefde sfeer flink wat gewicht in de schaal. Bij een recente verbouwing aan het stadion hebben de supporters wezenlijke invloed gehad (zie paragraaf 3).

- 2.4 Het volkse karakter van NAC Breda komt mede tot uitdrukking in fanatieke verbale aanmoedigingen van de club en in het hooliganisme. NAC Breda was één van de eerste clubs in Nederland die dit dubbele fanatisme (zeer stevig aanmoedigen, maar soms ook geweldgebruik) vanuit Engeland naar Nederland importeerde. In het oude stadion – aan de Beatrixlaan – nam in het begin van de jaren zeventig (sportief een succesvolle periode, inclusief bekerwinst in 1973) een groep jongeren plaats achter één van de doelen, om de club toe te zingen en om te scanderen. De groep groeide snel en in 1975 werd het ‘avondje NAC’ geboren, omdat het oude stadion toen een lichtinstallatie kreeg.

Het fanatisme ging gepaard met activisme, onder meer door de zogenoemde toenmalige Stichting B-side, die onder meer reizen naar uitwedstrijden organiseerde. Befaamd is de zogeheten B-side express: afgehuurde treinstellen met een hele catering aan boord. Dit is niet louter nostalgie, want toen NAC Breda in 1998-1999 degradeerde, bezochten in het jaar daarna vele honderden uitsupporters de wedstrijden in de eerste divisie. De NAC-aanhang heerste verbaal bij uitwedstrijden en de club promoveerde meteen weer. Dit onderstreept dat er een positieve relatie bestaat tussen het fanatisme van de fans en het presteren van de club.

Het volkse fanatisme van de aanhang van NAC Breda heeft een keerzijde, in de vorm van hooliganisme en daarmee samenhangende spanningen en gewelddadigheden. In de jaren zeventig en tachtig hadden er geregeld stevige confrontaties plaats. Ook vandaag de dag telt het hooliganisme bij NAC Breda wel degelijk mee, maar toch is er veel minder geweld dan destijds. Het hedendaagse hooliganisme komt nog wel tot uitdrukking in periodieke uitbarstingen, in die zin dat er zo nu en dan hevig collectief geweld is in of rondom het stadion. De meest duidelijke voorbeelden zijn hevige ongeregelde heden bij de wedstrijd NAC Breda tegen FC Groningen (26 februari 2005), waarnaar evaluatieonderzoek is gedaan door de Auditteam Voetbalvandalisme (Audit NAC-Groningen, Den Haag, 26 mei 2005). De meest recente rellen zijn die bij de thuiswedstrijd tegen Go Ahead Eagles op 27 januari 2010. Deze laatste wedstrijd betreft een kwartfinale in het beker-toernooi die onverwacht wordt gewonnen door de eerste divisionist uit Deventer. NAC-hooligans trekken richting de aanhang van Go Ahead Eagles en gebruiken hevig geweld tegen de politie. Er is geen politie in het stadion, de veiligheidsorganisatie van NAC Breda wordt overlopen en de Mobiele Eenheden grijpen in.

- In de tweede plaats kent NAC Breda de nodige vetes met andere clubs. Het betreft in het bijzonder de wedstrijden tegen Feyenoord en Willem II. Hier staan vriendschapsbanden tegenover (bijvoorbeeld met Sparta Rotterdam en Lokeren) en bij (andere) Brabantse derby's overheerst vaak eerder het fanatisme dan negatieve emoties. De thuiswedstrijd tegen Feyenoord is dit seizoen – na de degradatie van Willem II – de enige voorziene risicowedstrijd. De wedstrijden tegen Willem II kennen risico's en soms moeilijk voorspelbare wendingen. Op 5 februari 2009 trekken, op de avond van de wedstrijd Jong Willem II – Jong NAC Breda, tientallen hooligans van NAC naar Tilburg.

Ze zijn uit op een confrontatie met relschoppers van Willem II. Er worden 34 supporters van NAC opgepakt op een industrieterrein in Tilburg.

- In de derde plaats is er elk voetbalseizoen wel een kleine of grotere reeks van incidenten en spanningen bij wedstrijden van NAC Breda. Respondenten tonen zich tevreden over de trend, zeker op de langere termijn, omdat ze vinden dat het 'nette fanatisme' dominantier is dan het hooliganisme. Dat laat onverlet dat met name het seizoen 2009-2010 en kalenderjaar 2010 veel incidenten kenden: hoe dan ook beduidend meer dan past binnen de door de club gewenste Bourgondische en volkse identiteit (zie onder 2.5).

2.5 In het seizoen 2009-2010 en in het kalenderjaar 2010 hebben er meerdere (gewelds)incidenten plaats bij wedstrijden van NAC Breda. In BN De Stem zegt een NAC-woordvoerder dat het tijdens seizoen 2009-2010 "zonder meer onrustiger is rond de wedstrijden van NAC dan in voorgaande jaren". Dieptepunt hierbij was de verloren bekerwedstrijd tegen Go Ahead Eagles op 27 januari 2010: "Rellen zoals na die wedstrijd kwamen al vele jaren niet meer voor in en rond het Rat Verlegh Stadion". De onderstaande bloemlezing uit het zogenoemde Voetbal Volg Systeem onderstreept het al bij al incidentrijke karakter van NAC-wedstrijden in het (zeer) recente verleden:

- *Willem II – NAC Breda (23 september 2009)*: Voor en tijdens de wedstrijd dagen de supporterskampen elkaar voortdurend uit. Er worden kogellagers in het NAC-vak gegooid, waardoor een NAC-supporter gewond raakt aan zijn hoofd. NAC-supporters zingen een lied over een onlangs overleden Willem II-supporter, waarop Willem II-supporters reageren met het vernielen van stoeltjes om onderdelen daarvan richting de NAC-aanhang te kunnen gooien.
- *NAC Breda – Feyenoord (27 september 2009)*: Tijdens de wedstrijd trekken NAC-supporters naar het onder het uitvak gelegen vak, hetgeen een zogenoemd familievak is. Ze dagen Feyenoord-supporters uit. Stewards en beveiligingspersoneel drijven NAC-supporters naar beneden. Na afloop van de wedstrijd lopen ongeveer 60 NAC-supporters naar de zogenoemde toren in het stadion. Stewards en politie weten verdere escalatie te voorkomen.
- *NAC Breda – Vitesse (17 oktober 2009)*: In vak G ontstaat een onderlinge vechtpartij. Bij het uit elkaar halen van de vechtende partijen, krijgt een beveiliging een schop tegen zijn rug.
- *De Treffers/Kegro – NAC Breda (27 oktober 2009)*: Voor aanvang van de wedstrijd wordt bekend dat een aantal NEC-supporters zich mogelijk verzamelt in Nijmegen. Er volgt inderdaad een korte confrontatie tussen aanhangers van NEC en ongeveer 40 supporters van NAC Breda. De ME grijpt direct in en weet erger te voorkomen.
- *VVV – NAC Breda (30 oktober 2009)*: In de eerste helft van de wedstrijd gooit een NAC-supporter een plastic beker met bier over politiemensen die naast het vak staan. Bij het doelpunt van VVV ontstaat commotie in het uitvak. Er wordt met bier gegooid. Er wordt een stoel vernield door een NAC-supporter.

- *RKC Waalwijk – NAC Breda (23 januari 2010)*: Een NAC-supporter krijgt een conflict met een steward van RKC. Hij vliegt de steward aan.
- *NAC Breda – Go Ahead Eagles (27 januari 2010)*: Voor de wedstrijd trekt een groep NAC-supporters van een café in Breda naar het stadion. Een supporter gooit onderweg een vuurwerkbom onder een auto. Er sneuvelen vijf ruiten. De sfeer is van meet af aan grimmig. Als Go Ahead Eagles 0-1 scoort, trekt een groep NAC-supporters via de grachten naar de hoofdtribune. Het stadion kent geen segmentering meer, waardoor hooligans door het hele stadion kunnen lopen. Er is tegelijkertijd geen geüniformeerde politie in het stadion die deze hooligans een halt toe kan roepen. Op de hoofdtribune zitten Go Ahead-supporters. Er volgt een hevige vechtpartij. Ongeveer tegelijkertijd zijn er schermutselingen en gewelddadigheden in een ander vak waar aanhang van Go Ahead Eagles zit. Na afloop van de wedstrijd verzamelt een groep NAC-supporters zich bij de hoofdtribune. De politie veegt het voorplein 'schoon'. Er wordt geweld door en tegen de politie gebruikt. Circa 200 NAC-supporters gooien onder andere met stenen en uit de grond getrokken ijzeren pijpen naar de politie. De Mobiele eenheden vormen een linie in het stadion. Er worden direct acht aanhoudingen verricht. Later volgen meer aanhoudingen.
- *NAC Breda – VVV (23 september 2010)*: Politie is aanwezig op het moment dat een NAC-supporter zich schuldig maakt aan wildplassen. Er zijn meer dan voldoende toiletvoorzieningen en de politie wil verbaliseren. NAC-supporters bemoeien zich met de situatie en de sfeer verslechtert. De politieambtenaren staken het verbaliseren en trekken zich terug om escalatie te voorkomen.
- *NAC Breda – Roda JC (22 oktober 2010)*: Acht NAC-supporters worden uit het vak verwijderd, omdat ze plastic glazen bier en aanstekers gooien naar de keeper van Roda JC.

De laatste wedstrijd van het seizoen 2010-2011 was een uitwedstrijd tegen de al gedegradeerde aartsrivaal Willem II. De aanhang van NAC had er veel plezier in om hun Tilburgse rivalen "uit te zwaaien naar de eerste divisie". Deze wedstrijd is vanwege deze spanningen en emotie onder aansturing van een SGBO georganiseerd, in nauwe samenwerking tussen de politie, de twee voetbalclubs en de twee gemeenten.

Tijdens ons veldwerk was in 2011 tot op heden één serieuze confrontatie geregistreerd, namelijk bij de wedstrijd Telstar – NAC Breda. Ook blijkt eens te meer dat fanatieke NAC-fans een hekel hebben aan Feyenoord:

- *Telstar – NAC Breda (18 januari 2011)*: Voor aanvang loopt een groep van ongeveer tachtig NAC-supporters in de richting van het stadion. Onderweg kan een treffen met Telstar-aanhang door de aanwezige ME worden voorkomen. Twee personen worden aangehouden. Tijdens de wedstrijd blijkt een groep van circa twintig NAC-supporters tussen Telstar-supporters te staan. De veiligheidsorganisatie van NAC Breda had hiervoor gewaarschuwd: er was een buscombi opgelegd, maar er was desondanks vrije kaartverkoop. Bij de 0-1 komt het tot een korte en hevige confrontatie tussen de aanhang van Telstar en NAC Breda. De ME grijpt in en herstelt de orde. Er worden twee aanhoudingen verricht.

- *NAC Breda – Excelsior (16 april 2011)*: Een NAC-supporter schopt na afloop van de wedstrijd tegen een auto, omdat de bestuurder een Feyenoord-lied zingt.
  - *Vitesse – NAC Breda (20 september 2011)*: De Mobiele Eenheid van de regiopolitie Gelderland-Midden begeleidt een bus met NAC-aanhangers van Arnhem naar Breda. De supporters hadden een meningsverschil met de buschauffeur en stapten uit de bus toen deze langs Vitesse-supporters reed. De veiligheidsorganisatie van NAC Breda vindt dat de perikelen in hoge mate zijn te wijten aan een halsstarrige opstelling van de buschauffeur. Hoe het ook zij: er was wederom een incident met de aanhang van NAC Breda.
- 2.6 De hooligans verstoren de afgelopen jaren ook de openbare orde buiten het voetbal en buiten het geijkte horecagebeid in Breda. Op 18 juni 2011 ontstonden er spanningen bij een evenement in de Pussy Lounge te Breda. Er is opgeschaald naar een SGBO-regeling.
- 2.7 In het kader van het beleidstraject 'Hooligans in Beeld' heeft de politie ongeveer 250 aanhangers van NAC Breda in kaart, die zijn onderverdeeld in hinderlijk, overlastgevend en crimineel. Circa vijftig personen maken deel uit van de zogenoemde harde kern. Ze zijn bijna allemaal autochtoon. Er kan op hoofdlijnen een onderscheid gemaakt worden tussen de oude harde kern en jongere hooligans, rond de twintig jaar.
- De oudere harde kern bestaat uit mannen in de dertig en veertig. Ze vormen de vertrouwde harde kern en beschikken veelal over allerhande antecedenten 'binnen' en 'buiten' het voetbal. Ze beschermen het territorium van hun club en claimen hun positie in de stad, ook buiten wedstrijddagen. Ze verrichten meestal eenvoudig en monotoon werk, bijvoorbeeld in de bouw. Ze gaan er in het weekend op uit: in het uitgaansleven en bij wedstrijden van NAC. Er bestaat sterke verwevenheid met het uitgaansleven in Breda en met het sociale leven in de volksbuurten. In die buurten zijn illegale bijverdiensten geen uitzondering: heling, diefstal, (kleinschalige) drugshandel en handel in illegaal vuurwerk. Er volgt al snel een collectieve reactie bij interventies door de politie. Deze hooligans komen in geijkte kroegen en andere uitgaansgelegenheden, ook op wedstrijddagen, waardoor het politieoptreden ook dan mede gericht dient te zijn op de horeca. De oude harde kern is en blijft een risicofactor vanwege de criminele patronen en overlast: op wedstrijddagen en daarbuiten. Respondenten wijzen erop dat ze in het stadion soms zelfs mede de orde handhaven. Dit zou met name gebeuren om privileges in het stadion en bij uitwedstrijden (verbeterde catering, plaatsen dicht op het veld en minder buscombi-regelingen) niet op het spel te zetten. Sommigen willen ook niet dat voetbalrellen de aandacht vestigen op hun handel en wandel, inclusief kleinschalige drugshandel in het uitgaanscircuit en bij voetbalwedstrijden. Er zwerven rondom de harde kern handelaren in GHB, waaronder (voormalige) kampers uit plaatsen in de Brabantse regio.

- Er is een categorie van jongeren die zou kunnen uitgroeien tot volwaardige harde kern-hooligans. Het beleid is erop gericht om dit te voorkomen (zie paragraaf 4). Deze aanhangers zijn rond de twintig jaar oud en hun samenstelling wijkt af van die van de oude harde kern. Ze zijn vaker werkloos en ze zijn (op dit moment) crimineel actiever, hetgeen onder andere tot uitdrukking komt in uitgaansgeweld.
- 2.8 Tijdens ons veldwerk, in oktober 2011, telt de club 31 landelijke stadionverboden en 4 lokale stadionverboden. Er zijn stadionverboden opgelegd na de ongeregelde heden bij de thuiswedstrijd tegen Go Ahead Eagles en bij de uitwedstrijd tegen Telstar. De losse stadionverboden die zijn opgelegd hebben doorgaans betrekking op ‘kleine’ feiten.
- In het seizoen 2010-2011 zijn 14 NAC supporters aangehouden: 11 aanhoudingen zijn verricht bij de thuiswedstrijden en de overige 3 aanhoudingen bij de uitwedstrijden. De feiten waarvoor de aanhoudingen verricht zijn: belediging ambtenaar (8); vuurwerk (2); Opiumwet (1); diefstal bal (2); vernieling (1). Vrijwel alle verdachten kregen in eerste aanleg een civiel stadionverbod. Indien het OM een transactie of vervolging instelt, gaat dit over in een strafrechtelijk stadionverbod.
- 2.9 De aanhang van NAC Breda heeft twee gezichten. Het dominante en belangrijkste gedaante van de supporters is volks, Bourgondisch en gezellig. Dit zet letterlijk de toon bij veel thuiswedstrijden. Toch schuilt er altijd – niet per se bij elke wedstrijd, maar wel in elk ‘voetbalkwartaal’- een veiligheidsrisico in het gedrag van de hooligans en hun entourage. Dit risico ligt verscholen in vetes (Willem II), maar er ontstaan ook risico’s bij spannende sportieve episodes, bij sloppy management (bijvoorbeeld de ongereguleerde kaartverkoop bij de wedstrijd Telstar – NAC Breda en het opheffen van de segmentering in het stadion), bij bijzondere gebeurtenissen (het mislopen van de halve finale van de beker in een thuiswedstrijd tegen een club uit de eerste divisie) en in het uitgaansleven in Breda. Er schuilen ook veiligheidsrisico’s in de slechte financiële positie van de club. Er is derhalve altijd alertheid geboden bij de veiligheidsorganisatie en bij het bestuur van NAC Breda. Het bestuur van NAC Breda verloor de risico’s van de eigen aanhang uit het oog toen ze besloot de segmentering in het stadion op te heffen. Het idee om een ‘open’ stadion te maken met een riant catering, was en is onder de huidige omstandigheden (kenmerken supporters van NAC, de relatie met supporters van andere clubs en de veiligheidsorganisatie van NAC Breda) onrealistisch. De multidisciplinaire veiligheidsorganisatie heeft dit drastische besluit niet weten te voorkomen en ook niet teruggedraaid. Dat gebeurde wel na de ongeregelde heden bij de wedstrijd NAC Breda – Go Ahead Eagles.

3. Infrastructuur

- 3.1 Sinds september 1996 speelt NAC Breda haar thuiswedstrijden niet langer aan de Beatrixlaan, maar in een nieuw stadion. In eerste instantie heet het stadion het 'FUJIFILM' stadion en daarna kreeg het de naam 'MyCom' stadion. Per 1 juli 2006 is het vernoemd naar oud stervoetballer Antoon "Rat" Verlegh. Het biedt in deze tijd plaats aan 17.064 bezoekers. Er zijn sindsdien veel werkzaamheden en verbouwingen uitgevoerd rondom het stadion en daarbinnen.

Figuur 3.1: Plattegrond van het stadion

- 3.2 Het stadion kent één centrale aan- en afvoerweg: de Lunetstraat. Dit resulteert in kruisende stromen van NAC-supporters en in openthoud voorafgaand aan de wedstrijd en daarna. De straat kent voor het stadion een extra strook: daar stoppen veel auto's om mensen af te zetten of (weer) op te halen. Dit resulteert geregeld in verkeersgevaarlijke situaties. Deze strook wordt, zo is de bedoeling, in de nabije toekomst vervangen door een zogenoemde *Kiss and Ride*-zone.
- 3.3 In 2003 heeft NAC Breda het toegangssysteem gemoderniseerd. Dit bestond destijds uit zelfscantourniquets. Ruim vijf jaar geleden zijn er rond het stadion ingrijpende werkzaamheden uitgevoerd vanwege de aanleg van de HSL. Er zijn recent verbouwingen afgerond in het stadion en ook weer andere verbouwingen aan de gang in de directe omgeving van het stadion (zie 3.3). De verbouwing in het stadion was vooral gericht op het vergroten van de stadioncapaciteit: van ruim zeventienduizend naar ruim negentien-duizend. Dit levert, bij een 'vol huis', meer inkomsten op per thuiswedstrijd. De verbouwing is doorgesproken met de Clubraad en was mede gericht op

het versterken van de gewenste gezellige clubidentiteit. Belangrijke elementen van de verbouwing waren:

- Een nieuw toegangsautorisatiesysteem, in de vorm van zogenoemde “Andreaskruizen” of “ski data poortjes”.
- Uitbreiding en verbetering van de sanitaire voorzieningen
- Uitbreiding van de drank- en foodcounters, waardoor werd gesproken over de “eerste club ter wereld met kroeg rondom het hele veld”.
- Aan de korte zijdes zijn de tribunes boven de grachten, dicht langs het veld, uitgebreid.
- In vak G (het vak met de meest fanatieke aanhang) zijn staanplaatsen gerealiseerd en op de B-side is het aantal staanplaatsen uitgebreid.
- Het oude vak H (met een capaciteit van 1.100) was geheel bestemd voor uitsupporters. Dit is opgeknipt in een kleiner uitvak (H) en vak I, met zitplaatsen voor NAC-fans. Het uitvak was slechts enkele wedstrijden per jaar uitverkocht, dus op deze manier worden er - bij een uitverkocht huis - bij de meeste thuiswedstrijden meer kaarten verkocht.
- Overkapping van de grachten.
- Uitbreiding van het aantal camera's.

3.4 Er zijn op dit moment werkzaamheden aan de gang aan de zuidkant van het stadion. De grond van de oefenvelden is verkocht aan een particuliere partij en er worden nu winkels gerealiseerd, waaronder een zeer grote Jumbo-supermarkt. Hoewel er al lang en breed wordt gebouwd, is de definitieve inrichting nog een onderwerp van discussie. Die discussie spitst zich vanuit veiligheidsoogpunt toe op de aanleg van de auto- en busroute van uitsupporters, de situering van de parkeerplaats en de ontsluiting van deze parkeerplaats naar het uitvak. Het idee om een loopbrug te bouwen van een parkeerdek naar het uitvak is van tafel, want:

- a) NAC Breda geeft aan geen geld te hebben en ook geen huurverhoging te kunnen betalen;
- b) de projectontwikkelaar geeft aan dat deze voorziening niet in het projectplan is opgenomen;
- c) de gemeente kwalificeert het betalen van de loopbrug als ongeoorloofde staatssteun.

Er zijn inmiddels allerhande tijdelijke maatregelen getroffen om tijdens de verbouwing een veilige infrastructuur te creëren:

- Het uitvak is gesitueerd aan de Zuidkant van het stadion. Er is een aanrijdroute voor bussen en auto's van de tegenstander over de Westerparklaan en de Steenakker, richting de achterkant van het stadion. Deze route voert langs het bouwterrein. Dit bouwterrein is afgeschermd met twee rijen hekwerk. Er is gekozen voor twee rijen om supporters te demotiveren pogingen te doen er overheen te klimmen.
- De route van de uitsupporters wordt ook afgeschermd van P1 en van de lange zijde. Dit gebeurt door middel van een rij zeecontainers. Die worden elke wedstrijd geplaatst en na afloop weer verwijderd. De politie is tevreden over de supportersscheiding. Sommige clubmensen vinden het visueel lelijk en niet noodzakelijk bij risicoarme thuiswedstrijden.

- De entree tot het uitvak leidt door een zeecontainer met toegangspoorten.
- 3.5 Als de infrastructuur te veel wordt gericht op de nagestreefde Bourgondische en volkse identiteit, kunnen er veiligheidsrisico's ontstaan. Deze spanning is aanleiding tot nauw overleg tussen club, politie, brandweer en gemeente over de infrastructuur. Het spanningsveld wordt met een zekere regelmaat zichtbaar, soms ook in de vorm van misstappen:
- In eerste instantie werd de segmentering in het stadion opgeheven, waardoor er vrij sociaal verkeer mogelijk was tussen de vier tribunes. Dit veroorzaakte onnodig grote problemen bij de ongeregelde heden bij de wedstrijd NAC Breda – Go Ahead Eagles. Er is destijds besloten om weer een segmentering aan te brengen. De keuze voor het soort segmentering was een grote misstap. De politie had kritiek op de kwetsbaarheid van de eerste afscheidingshekken die werden geplaatst, maar inmiddels is er een segmentering gebouwd die de politie veilig genoeg vindt.
  - De onderste rijen in het stadion bevinden zich vlakbij het veld. Dit is met name het geval aan de korte zijden, in het bijzonder in vak I. Hier zijn onderaan trappen geplaatst en het is met één stap – en zonder enig risico – mogelijk om op het hek te stappen en vervolgens op het veld. Er kunnen gemakkelijk projectielen naar spelers worden gegooid. Dit laatste is vooral een aandachtspunt, omdat onder meer uit het Voetbal Volg Systeem blijkt dat het regelmatig voorkomt dat NAC-supporters met bier (al dan niet in een beker) naar spelers van de tegenpartij gooien. De veiligheidsorganisatie reageert hierop met camera-toezicht en met (communicatie over) een hoge strafmaat voor veldbetreding en voor het gooien van voorwerpen naar het speelveld.
  - De huidige toegangspoortjes zijn klantvriendelijk, maar het is heel eenvoudig om er overheen te springen. Dit kan leiden tot ongecontroleerde (plotselinge) supportersstromen en kan de veiligheidsorganisatie van NAC Breda voor onnodig grote problemen plaatsen.
  - NAC Breda heeft de oefenvelden aan de Zuidkant van het stadion verkocht. Er zijn tijdelijke maatregelen getroffen (zie 3.3). Dit gebeurde in overleg, maar er moest wel stevig op worden aangedrongen door de politie en de gemeente.
- 3.6 In de vakken B en G staan de NAC-supporters op de (gele) trapopgangen op de tribunes. Dit is, conform vastgesteld landelijk en lokaal beleid, niet toegestaan. NAC waarschuwt zelfs dat er een stadionverbod wordt opgelegd voor het staan op dergelijke locaties. Toch wordt er niet tegen opgetreden. Dit gebeurt wel op de bordessen, door de security
- 3.7 Bij de recente verbouwing van het stadion is het uitvak stevig aangepakt. Het ruime oude uitvak (vak H) lag aan de Zuidkant van het stadion en liep van boven tot helemaal beneden. Het had een capaciteit van ongeveer 1.100 zitplaatsen. Dit vak was bij veel thuiswedstrijden (nog niet) voor de helft gevuld. Tegelijkertijd was er tot voor kort vaak een vraagoverschot naar kaarten van NAC-supporters. Het oude uitvak is gesplitst in een kleiner uitvak bovenin het stadion (het nieuwe vak H) en in een (familie)vak voor NAC-aanhangers onderin (vak I). Aan de onderkant van het nieuwe vak I

zijn enkele rijen bijgebouwd. Het nieuwe uitvak telt 750 plaatsen: voornamelijk staanplaatsen, maar ook zitplaatsen voor uitsupporters die niet wensen te staan. Het vak is langwerpig en geheel afgesloten van de rest van het stadion door lexaanwanden, dus ook aan de voorkant. Er staan palen tussen de lexaanwanden. De palen belemmeren het zicht op het veld en dempen het geluid. In combinatie met de langwerpige vorm van het vak geeft dit een sterk opgesloten gevoel. Er is enorm veel kritiek onder uitsupporters op dit uitvak van NAC Breda. Dit blijkt eens te meer uit onderzoek van het Auditteam Voetbal en Veiligheid onder uitsupporters. We citeren drie uitsupporters over het uitvak in Breda:

“Dramatisch. Met de verandering van het bezoekersvak in Breda, twee jaar geleden, is het voor de bezoekende supporter een straf om een wedstrijd in Breda te bekijken. Daar waar het bezoekersvak eerder breed en hoog was, zonder zichtbeperking, is dit nu veranderd in een viskom. Staanders in de lexaanwand en het bovenhangende net. In combinatie met slechts 1 in- en uitgang aan de zijkant van het vak geeft dit een benauwd en onveilig gevoel. Het volgen van de wedstrijd is een opgave. De catering is meeverhuurd en is nog altijd voldoende”. (rapporteur Ajax)

“Erbarmelijk, wat een verschrikkelijk vak. Het hele vak is voorzien van een glaswand. Als het spel zich afspeelt aan de andere kant, is het bijna niet te volgen. Het beeld wordt vertekend door bepaalde stukken van het glas. Tussen het glas zitten een soort kozijnen, waardoor het zicht ontnomen wordt. Vlak voor het glas zitten supporters van NAC, waarvan een aantal aan het provoceren zijn. De dames- en herentoiletten zitten niet apart, maar in 1 ruimte. Ik heb geen gebruik gemaakt van de catering en heb ook geen klachten gehoord”. (rapporteur ADO Den Haag)

“Het zicht vanuit het uitvak is werkelijk dramatisch. Sinds men twee jaar geleden een verbouwing heeft doorgevoerd, is de kwaliteit van het zicht enorm achteruitgegaan. Het uitvak is veranderd in een soort aquarium met een grote glaswand met dwarsbalken (en daarboven een net) voor je neus. Bovendien vertekent het bobbelige glas eveneens het zicht en komt ook het geluid (de sfeer) in het stadion niet goed meer over. Heel erg jammer. Dit is voor mij een serieuze overweging om deze (doorgaans leuke) uitwedstrijd te laten schieten of voortaan een thuisvak op te gaan zoeken. De stoeltjes, de catering en de toiletten zijn op zich in orde, al is de toegang naar de toiletten onder een schuin tribunedeel, waardoor het gevaar is toegenomen dat je je hoofd stoot”. (rapporteur FC Groningen)

Bredase respondenten wijzen op enkele sterke punten van het uitvak. Er is een goed vast cateringpunt op de overloop en een los cateringpunt op de begane grond. Het sanitair is goed op orde. Het is bovendien een veilig vak en de uitsupporters worden (hermetisch) afgesloten, waardoor minder personele inzet van de veiligheidsorganisatie volstaat. Dit neemt niet weg dat de combinatie van fysieke veiligheidsmaatregelen en commercie hebben resulterend in een uitvak dat ongekend supportersonvriendelijk is. Het doet veel uitsupporters denken aan een (luchtplaats in een) hoog beveiligde gevangenis.

3.8 De directe omgeving van het stadion telt vijf parkeerplaatsen:

- P1 (Stadionstraat, VIPs), 125 plaatsen: gevestigd op het voorplein en op wedstrijddagen alleen toegankelijk voor P1-kaarthouders.
- P2 (Stadionstraat, sponsors en Business Club-leden), 400 plaatsen: gevestigd tegenover het hoofdgebouw, aan de andere kant van de Stadionstraat. Op wedstrijddagen alleen toegankelijk voor P2-kaarthouders.
- P2a (Stadionstraat, sponsors en Business Club-leden), 400 plaatsen: ligt naast de trainingsvelden en alleen toegankelijk voor P2a-kaarthouders.
- P3 (Zoete Inval, sponsors en Business Club-leden), 175 plaatsen: gelegen aan de Zoete Inval, de parallelweg van de Lunetstraat tegenover het stadion en alleen toegankelijk voor P3-kaarthouders.
- P5 (Rat Verleghstraat, supporters), 1.500 plaatsen: deze grote parkeerplaats ligt aan de Oostzijde van het stadion, tussen de eretribune en het SVB-gebouw. De parkeerplaats is vrij toegankelijk.
- Steenakker (Steenakker), 1.500 plaatsen: op bedrijventerrein Steenakker kan tijdens wedstrijden langs de kant van de weg gratis worden geparkeerd.

Er ligt een fietsenstalling aan de zuidkant van het stadion. Er komen naar schatting per wedstrijd ongeveer 3.000 supporters op de fiets naar het stadion. Het stadion is per bus goed bereikbaar, onder meer in tien minuten vanaf Breda CS. De website van NAC Breda moedigt supporters aan om te carpoolen. Om de parkeerdruk op de omgeving van het stadion te verminderen, is geprobeerd om een speciale buspendeldienst op te zetten. Dit had een beperkt effect en is daarom in mei 2011 stopgezet. De huidige parkeerdruk leidt ertoe dat supporters mede parkeren in nabijgelegen wijken.

Figuur 3.2: Parkeerplaatsen rond het stadion van NAC Breda

Bron: www.nac.nl (oktober 2011)

3.9 De parkeergelegenheden van het winkelcentrum, in het bijzonder van de Jumbo supermarkt, kunnen in de toekomst worden benut bij thuiswedstrijden. Dit kan ook bij doordeweekse avondwedstrijden, omdat in de vergunning wordt opgenomen dat de winkels dan gesloten dienen te zijn. De relatie tussen bouwwerkzaamheden en de parkeerdruk blijft een thema. Op een deel van parkeerplaats 5 (P5) zal namelijk ook gebouwd worden. Het is ook de vraag hoe de nieuwe parkeerplaats voor het uitvak aangelegd zal worden en welke voorzieningen worden gerealiseerd van parkeerplaats naar het uitvak. Hierover wordt tijdens ons veldwerk gediscussieerd, net als over de route van de uitsupporters.

De Algemeen Commandant volgt de verbouwingen rondom het stadion op de voet en bewaakt zo, in samenspel met de gemeente Breda, het veiligheidsaspect. De politiefunctionaris blijft dit vanwege dossierkennis doen in de komende tijd, ook als hij een andere reguliere functie zou krijgen.

3.10 Het camerasysteem van NAC Breda telt – na de recente verbouwing - 43 digitale camera's, met zoomoptie. Er hangen ook camera's in de grachten. De uitbreiding was nodig omdat enkele zichtlijnen van de camera's wegvielen na de verbouwing. De beeldkwaliteit is voldoende. Na de ongeregeldeheden op 26 februari 2005 bij de wedstrijd NAC Breda – FC Groningen is onder meer de verlichting rondom het stadion verbeterd. Dit heeft een gunstig effect op het cameratoezicht. Er is een klein aantal plaatsen dat buiten het bereik van de camera's valt. De veiligheidsorganisatie is zich daarvan bewust en houdt hiermee rekening bij haar optreden.

3.11 Er is een kleine commandoruimte gevestigd op de hoofdtribune. Deze wordt gebruikt door de veiligheidsorganisatie van NAC Breda. Vanuit deze ruimte stuurt de veiligheidscoördinator de veiligheidsorganisatie van NAC Breda aan. Er zitten twee cameramensen die de camera's besturen. Een andere medewerker bedient de portofoon. In de stewardruimte is een commandopost gevestigd, van waaruit een verkeersregelaar toeziet op een ordelijk verloop van de aankomst en het vertrek van de bezoekers en zorgt voor het openen en sluiten van het stadion. Indien er bijzonderheden zijn, dan neemt de veiligheidscoördinator de aansturing over.

De politie is tijdens de wedstrijd – tenzij de gang van zaken de veiligheidsorganisatie van NAC Breda zou overvragen – (voor het vierde seizoen) in het geheel niet in het stadion aanwezig. Een uitzondering hierop is de Supporters Begeleidingsgroep: de SBG (politie in burgerkleding; met acht agenten in het stadion aanwezig, in of bij risicovakken) en de briefing in de rust van de wedstrijd, die plaats heeft in een kamer achter de commandoruimte. Daarbij zijn tenminste de veiligheidscoördinator, de *manager operations* van NAC Breda, de voetbalcoördinator (politie) en de algemeen commandant aanwezig.

De politie heeft een eigen commandoruimte ingericht op het politiebureau. Hier zitten de algemeen commandant (gedurende een deel van de wedstrijd), de operationeel commandant, een ondersteuner, verbindingsfunctionarissen (twee bij wedstrijden zonder ME-inzet en drie bij wedstrijden met ME-inzet; de derde verbindingsfunctionaris is dan centralist GMK) en een notulist. De ruimte die voor de politie beschikbaar was in het stadion, volstond niet. De afstand tot het stadion is klein, zodat de algemeen commandant zo nodig snel ter plaatse kan zijn. De AC is een (groot) deel van de

wedstrijd in of rond het stadion aanwezig. Vanuit de commandoruimte op het politiebureau wordt meegekeken met de camerabeelden die worden uitgekeken door de mensen van NAC Breda die de camera's bedienen. Op een televisiescherm wordt live naar beelden van de wedstrijd gekeken, zodat de sfeer in het stadion tot op zekere hoogte geproefd kan worden. De politie wilde dat er een voorziening zou worden getroffen, waardoor zij vanuit haar commandoruimte zo nodig de camera's in en rondom het stadion kan bedienen. Dit is sinds oktober 2011 mogelijk.

4. Veiligheidsorganisatie

- 4.1 Er bestaat in Breda een tactisch en strategisch samenwerkingsverband op vierhoeksniveau: de lokale driehoek van Breda sluit wat voetbalveiligheidsbeleid betreft nauw aan op het zogenoemde Ambtelijk Voetbal Overleg (AVO) op beleidsniveau. Er wordt twee keer per jaar een voetbalvierhoek belegd in de vorm van de convenantbespreking (zie 4.3). De personele continuïteit in de afgelopen jaren heeft geholpen bij het versterken van de samenwerking. Die versterking werd gevoed door gebeurtenissen (enkele ongeregelde heden en meerdere incidenten), door de povere financiële situatie van NAC Breda en daarop gebaseerde (publieke) besluiten en door de reeks verbouwingen binnen en buiten het stadion. Er dient steeds om te worden gegaan met het spanningsveld tussen veiligheidswensen en beschikbare middelen, alsook met de spanning die kan bestaan tussen aan de ene kant commercie en supportersvriendelijkheid en aan de andere kant voetbalveiligheid. Op sommige momenten dienen veiligheidsbelangen stevig te worden ingebracht door de politie en door de burgemeester. De gemeente Breda is eigenaar en verhuurder van het stadion. In die hoedanigheid int de gemeente huurpenningen bij NAC Breda. Dit kan wel eens spanningen opleveren indien gemeente en politie aandringen op investeringen van NAC Breda in veiligheidsbeleid

Op dit moment zijn enkele politievoorstellen over de inrichting van de parkeersituatie bij het nieuwe uitvak van tafel, waardoor het de vraag is op welke wijze een betaalbare en veilige situatie wordt gerealiseerd. De financiële beperkingen laten zich op onderdelen voelen bij de verbouwing in de omgeving van het stadion, maar soms ook bij het inrichten van de veiligheidsorganisatie. Zo wordt er in 2011 bijvoorbeeld een discussie gevoerd over de gemeentelijke subsidie van de supporterscoördinator. Het takenpakket van deze functionaris is veranderd (van veel jongerenwerk naar veiligheidswerk voor NAC Breda) en daarom is geen subsidie verstrekt door de gemeente. De gemeente financiert wel andere activiteiten, zoals 'teamplay'.

In de vierhoeksrelatie op het voetbaldossier neemt het Openbaar Ministerie een wat meer afstandelijke positie in. Bij het project Hooligans in Beeld ligt de regie wel in handen van het OM, in de persoon van de gebiedsofficier van justitie (die tevens voetbalofficier van justitie is). er is een plan van aanpak opgesteld en er is een short list gemaakt van de vijf meest centrale of invloedrijke personen. De short list was in eerste instantie niet zo kort (tientallen hooligans), maar op basis van nader overleg is gekozen voor een toegespitste persoonsgerichte aanpak. Bij A-wedstrijden is het OM bereikbaar via het piket en bij B-wedstrijden is de voetbalsecretaris per telefoon bereikbaar (en vaak aanwezig). Bij een C-wedstrijd is de gebied- en voetbalofficier in het stadion.

Het strategische beleid is gebaseerd op het Voetbalconvenant 2009-2012 en op enkele uitgangspunten:

- Er wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken partijen. NAC Breda is primair verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde in en direct rondom het stadion. De politie voor het gebied daarbuiten. De politie is tijdens de wedstrijden niet in het stadion, op de zogenoemde voetbaleenheid na. De politie treedt niet op in het stadion en in het "verantwoordelijkheidsgebied" van NAC Breda, tenzij de veiligheidsorganisatie van NAC Breda wordt overvraagd.
- De lokale driehoek maakt gebruik van het Ambtelijk Voetbal Overleg ter ondersteuning van haar beleid.
- De aanpak van probleemsupporters is gebaseerd op Hooligans in Beeld. In samenspel tussen NAC Breda, justitie, gemeentelijke organisaties en politie wordt gewerkt aan een persoons- en groepsgebonden aanpak.
- Er zijn per risicocategorie standaardmaatregelen: *A- Laag Risico*, geen maatregelen, vrij vervoer, er wordt alcohol geschonken in en om het stadion; *B- Met Risico*, extra maatregelen, altijd een combiregeling, er wordt alcohol geschonken in en om het stadion, ME kan ingezet worden; *C- Hoog risico*, strenge maatregelen, verplichte buscombi, ME inzet, geen alcohol voor en tijdens de wedstrijd.

In principe wordt voor wedstrijden met een B- of C-risicogehalte een clubkaartregeling gehanteerd. Voor vriendschappelijke wedstrijden of wedstrijden met een risico A-gehalte kan hiervan worden afgeweken na bespreking in het veiligheidsoverleg.

- 4.2 De samenwerkingsrelatie tussen gemeente, politie en de veiligheidsorganisatie van NAC Breda is goed. De veiligheidsorganisatie van NAC Breda heeft behoefte aan de steun van de gemeente (soms tot aan de burgemeester) en de politie om het veiligheidsbelang te bewaken binnen NAC Breda. Dit was in het recente verleden het geval vanwege parallelle structuren: de voorzitter, andere bestuurders en managers legden het accent veel te eenzijdig op sfeer, commercie en geforceerde groei van de uitgaven en (dat was althans de bedoeling) inkomsten. Dit kwam het meest pregnant tot uitdrukking in het opheffen van de segmentering in het stadion, maar ook in de verbouwing van het uitvak (meer plaatsen voor NAC-supporters beschikbaar, maar een ongekend klantvriendelijk uitvak) en in het plaatsen van lage toegangspoorten. De politie en gemeente toonden zich verrast door het opheffen van de segmentering, maar hadden alerter kunnen zijn, zeker omdat er geen geüniformeerde politie in het stadion aanwezig is om op te treden als de omstandigheden daar om vragen. Als hooligans zich bijvoorbeeld (gecoördineerd) door het stadion verplaatsen of als ze stewards of security bedreigen of intimideren, wordt de veiligheidsorganisatie van NAC Breda overvraagd.

4.3 Er zijn op het voetbaldossier verschillende overlegvormen in Breda:

- Er is twee keer per jaar een convenantbespreking: voor het seizoen en halverwege. Hieraan neemt de lokale driehoek deel en de manager operations van NAC Breda. Op dit moment wordt het bestaande convenant aangepast.
- Er wordt elke maand zogenoemd (multidisciplinair) Ambtelijk Voetbal Overleggevoerd. Hieraan nemen het Kabinet Veiligheid van het stadhuis deel, de Operationeel Commandant, de voetbalsecretaris namens het OM, de brandweer, de GHOR en NAC Breda. In dit overleg wordt teruggeblikt op recente wedstrijden en wordt vooruitgekeken naar de wedstrijden die voor de komende weken op het programma staan. Er is bijna altijd aandacht voor de verkeerssituatie en de (voortgang van) vele verbouwingen staan als het ware op de agenda gegijzeld.
- Voorafgaand aan elke thuiswedstrijd - op woensdag of donderdag - wordt wedstrijdoverleg gevoerd. Dit is vijfhoeksoverleg: gemeente, justitie, politie, brandweer en NAC Breda.
- Bij een wedstrijd met risicoclassificatie C wordt extra vierhoeksoverleg gevoerd: in aanloop naar de wedstrijd en op de wedstrijddag. Bij een C-wedstrijd woont de manager operations de commandantenbriefing van de ME bij.
- Er is een commissie stadionverboden. Dit overleg wordt gepland na een Ambtelijk Voetbal Overleg, omdat de drie/vier deelnemende partijen (NAC Breda, justitie en politie) dan aanwezig zijn.
- Er heeft eens in de twee maanden Hooligans in Beeld-overleg plaats. Dit gaat over de gang van zaken bij dit beleidstraject.
- De convenantpartners (gemeente Breda, NAC Breda, politie, Openbaar Ministerie en GHOR) overleggen tenminste één keer per jaar met de zogenoemde Clubraad.

Er is tweewekelijks overleg over de bouwwerkzaamheden en ontwikkelingen in de directe omgeving van het stadion. Namens de politie gaat hier de Algemeen Commandant naartoe en zo nodig ook de Operationeel Commandant. De AC bewaakt in dit overleg scherp het veiligheidsbelang.

4.4 Het is beleid dat er geen enkel stadionverbod wordt opgelegd, zonder dat dit is besproken in de commissie stadionverboden. Zo moet worden voorkomen dat er dubieuze stadionverboden worden opgelegd, omdat het effect dan minder groot is: het kan dan gezien worden "als iets wat iedereen kan overkomen, als je op de verkeerde plaats op het verkeerde moment bent" (convenant veilig voetbal Breda, bijlage III). De veiligheidsorganisatie van NAC Breda wenst een strakkere lijn bij met name lokale stadionverboden. Bij een ernstig feit, wil de club nog wel meewerken aan een verbod dat snel wordt opgelegd. Maar bij minder ernstige feiten, wil ze graag zeker weten hoe politie en justitie omgaan met verdachte gedragingen. Het is voorgekomen dat een stadionverbod werd opgelegd, waarna de feiten werden geseponeerd en NAC Breda kritiek van supporters te verduren kreeg vanwege een voorbarig stadionbod. Er zijn slechte ervaringen opgedaan met de afhandelingen van ongeregelde heden bij de uitwedstrijd tegen Telstar. NAC en de regiopolitie Midden- en West-Brabant stelden informatie beschikbaar aan de lokale politie, maar er volgden septs.

- 4.5 Het convenant veilig voetbal Breda voorziet in het opbouwen van een bestand met pasfoto's van NAC-supporters. Er wordt op gerichte wijze een bestand aangelegd van mensen die een civiel stadionverbod hebben (gehad). Lopende het verbod en gedurende de zogenoemde recidivetermijn dienen de desbetreffende supporters jaarlijks een nieuwe pasfoto in te leveren. Deze database is beschikbaar voor NAC Breda. Een selectie met pasfoto's van personen met een lopend stadionverbod is beschikbaar voor de beveiliging, politie en justitie. De foto's kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden bij briefings voorafgaand aan de wedstrijd.

Het convenant voorziet ook in het aanleggen van een breed opgezet pasfotobestand. Onder 5.7 omtrent kaartverkoop, wordt als voorwaarde voor levering van een seizoens- of clubkaart genoemd:

- Het inleveren van een pasfoto, danwel een kopie van een geldig legitimatiebewijs door de aanvrager.
- Het verlenen van toestemming door de aanvrager voor het gebruik van pasfoto en identiteitsgegevens t.b.v. het opleggen en handhaven van civiele stadionverboden en het opsporen van strafbare feiten die voetbal gerelateerd zijn.

- 4.6 Het Bredase voetbalveiligheidsbeleid wijkt op enkele belangrijke punten – bewust – af van het landelijke beleidskader. Voor veel mensen in Breda is de soepele lokale 'bierregeling' misschien wel het belangrijkste. Tijdens C-wedstrijden geldt voor en tijdens de wedstrijd een totaal alcoholverbod en een verbod op alcoholvrij bier in de voor het publiek toegankelijke ruimtes, inclusief de zogenoemde Business-units. Na C-wedstrijden is alcoholconsumptie toegestaan, tenzij de Algemeen Commandant van de politie dit verbiedt in het belang van de openbare orde. Voor de overige wedstrijden treft NAC Breda – in afwijking van maatregelen uit het Landelijk Beleidskader - de volgende maatregelen:

- Handhaving van een alcoholvrije zone rondom het stadion. Hiertoe treft NAC Breda in overleg met Café Beatrix maatregelen, zodat in de openbare ruimte (promenade) rondom het stadion geen alcoholhoudende dranken worden geconsumeerd.
- Maximalisering van de verkoop van alcoholhoudende drank per bestelling.
- Het bevorderen van herkenning van alcoholmisbruik en drugsgebruik door beveiligingspersoneel en goedwillende supporters. Hiertoe werkt NAC Breda samen met Novadic-Kentron.
- Het aanpassen van de infrastructuur ter voorkoming van drugsgebruik. Dit betreft onder meer het aanpassen van de verlichting in toiletten en cameratoezicht op andere 'gebruiksplekken'.
- Uitgebreide communicatie tussen NAC Breda en zijn supporters over misbruik van alcohol en drugs, gericht op onderlinge (sociale) controle.
- Specifieke voorlichtingsacties met betrekking tot alcohol- en drugspreventie onder jeugd en jongeren.

Het convenant bepaalt dat er aan de poort wordt gecontroleerd: supporters die zichtbaar onder invloed zijn van alcohol en drugs of die in het bezit zijn van drugs (in de zin van de Opiumwet) worden niet in het stadion toegelaten en overgedragen aan de politie. Verkoop en gebruik van dranken (koffie, frisdranken, bier e.d.) geschiedt op het gehele voor publiek vrij toegankelijke gedeelte van het stadionterrein alleen in plastic of kartonnen bekens.

Mocht in de loop van dit seizoen onverhoopt sprake zijn van ernstige verstoringen van de openbare orde (dit ter beoordeling aan de lokale driehoek) bij een wedstrijd van NAC Breda, dan zullen volgens het convenant de volgende maatregelen uit het Landelijk Beleidskader met onmiddellijke ingang worden ingevoerd: het schenken van evenementenbier en het verbod op bezit of gebruik van alcohol in alle voertuigen bij een combiregeling. [dit is niet gebeurd na NAC – GAE, voor zekerheid navraag gedaan per e-mail]

Bij observaties viel op dat er in stevige mate bier wordt gedronken. De maximalisering van alcohol 'per bestelling' was niet bepaald zichtbaar en bij supporters en cateringmedewerkers die we spraken onbekend. We zagen behoorlijk wat aangeschoten mensen (ook mensen 'op leeftijd'), al maakten die zonder uitzondering een niet-agressieve indruk. Het lopen over de trappen was hierdoor wel soms lastig en link. We zagen enkele beschonken mensen op een fiets of scooter stappen. Geen enkele aangeschoten supporter werd gedurende onze (niet representatieve) observaties aangesproken door stewards of beveiligers. Het viel wel op dat verschillende supporters de auto lieten staan en met een taxi of lift naar huis reden. Dit wordt in de hand gewerkt door alcoholcontroles door de politie.

Tot slot ligt het bepaald niet voor de hand dat drugshandelaren binnen en rondom de harde kern zich laten afschrikken door de aard van de verlichting. Wat drugshandel betreft is het enige dat daadwerkelijk afschrikt de pakkans: binnen of buiten het stadion. Het drugsgebruik is in de vakken met risicosupporters fors.

- 4.7 Voor verschillende overtredingen of strafbare feiten legt NAC Breda, naast de boetes die de KNVB-richtlijn voorschrijft, extra boetes op: gooien van dingen op het veld; afsteken van 'wild' vuurwerk; opwachten of opzoeken van uitsupporters; beklimmen van hekken; vernieling in of rond het stadion en mishandeling in of rond het stadion.
- 4.8 NAC Breda neemt op opvallend ruime schaal deel aan maatschappelijke activiteiten. In de arbeidsovereenkomsten van spelers van NAC Breda staat vermeld dat zij verplicht zijn zich twintig keer per jaar in te zetten voor sociaal-maatschappelijke activiteiten. De club is betrokken bij: stichting teamply@NAC; een reclasseringsproject; een muziekproject met Vertizontaal; een sociaal preventief supportersproject; activiteit op Johan Cruijff Courts; een project met sociaal zwakkeren op basis van de Bredapas; NAC Kids Club; stichting meer dan voetbal; playing for succes en verschillende losse evenementen. Zie bijlage 2 voor een toelichting, zoals deze is opgenomen in een bijlage van het Convenant Veilig Voetbal Breda.

- 4.9 Bij veel clubs constateerden we bij afgeronde Audits een normalisatiebeleid, gericht op het verbeteren van de ontvangst van uitsupporters, om zo de onderlinge relatie tussen de (aanhang van de) clubs te verbeteren. Het kan ook worden gezien als beloning van goed gedrag van uitsupporters. In Breda bestaat een opmerkelijk verschil tussen aan de ene kant beleid dat is gericht op het realiseren van (landelijk gezien) ruime voorzieningen en vrijheden van thuissupporters en aan de andere kant de ontvangst van uitsupporters. De kwaliteit van de ontvangst van uitsupporters is vanwege het erg benauwde uitvak slecht. De prijs-kwaliteitverhouding van het uitvak van NAC Breda schiet tekort.
- 4.10 Onder de noemer Hooligans in Beeld wordt een persoons- en groepsgericht beleid gevoerd, gericht op personen uit de harde kern of op supporters die daar deel vanuit zouden kunnen gaan maken. Deze aanpak – die deels landelijk wordt gecoördineerd – kent verschillende lijnen. Er wordt om te beginnen geprobeerd om te voorkomen dat er een nieuwe generatie hooligans ontstaat die jarenlang het veiligheidsapparaat ‘bezighoudt’ en een bedreiging vormt voor de gewenste clubidentiteit. Deze categorie wordt nauwlettend gevolgd en bij misdragingen wordt ingegrepen: laatste waarschuwing; stadionverbod; meldingsplicht; en/of alternatieve clubgerichte activiteiten. Hiermee lijken successen te worden geboekt, al geven respondenten zelf aan dat dit wel een kwestie is en blijft van ‘lange adem’ en dat preventieve effecten nu eenmaal lastig vallen vast te stellen. Er is daarnaast ook een lijn om de harde kern te monitoren. Daarbij gaat het niet alleen om hun gedrag op het voetbaldomein, maar ook daarbuiten, in het bijzonder in het uitgaanscircuit. In dat uitgaanscircuit bestaat onder meer verwevenheid tussen zogenoemde kampers en de harde kern van NAC Breda. Dit resulteert in uitgaansgeweld en in drugshandel. Op dit punt bestaat het voornemen om de vinger beter aan de pols te houden, onder meer door middel van frequente updates (uitdraaien uit het politiesysteem) en zogenoemde persoonsdossiers. De gegevensuitwisseling in het kader van Hooligans in Beeld is geregeld in een bijlage van het Convenant Veilig Voetbal Breda.
- 4.11 In oktober 2010 [of 2009 volgens andere bron, navraag gedaan per e-mail] is er een calamiteitenoefening gehouden waaraan alle hulpdiensten en de veiligheidsorganisatie van NAC Breda (inclusief stewards en beveiligers) mee deden. Er was veel tegenspel georganiseerd. In een bepaald opzicht zelfs te veel, want de politie maakte een arrestant. Er is voor dit seizoen een multidisciplinaire oefening gepland, met onder meer een ontruiming.

Personele inzet en operatie

4.12 De veiligheidsorganisatie van NAC Breda bestaat uit:

- Manager Operations
- Veiligheidscoördinator
- Supporterscoördinator
- 100 stewards
- 32 security medewerkers
- 17 verkeersregelaars
- 16 EHBO'ers: 4 op het veld en verder in het stadion De operationele medewerkers zijn in dienst bij Scorpions Security en beschikken over een blauw en grijs pas. De stewardorganisatie draagt goed herkenbare kleding.

NAC Breda geeft ook met andere medewerkers gestalte aan de relatie met supporters, onder meer via een manager publiekszaken, medewerker publiekszaken en afdeling communicatie. De Clubraad heeft erop aangedrongen dat – ook los van veiligheid - het relatiebeheer met de supporters werd versterkt. Dit past bij de clubidentiteit die NAC Breda nastreeft. Het is wel belangrijk om wens en werkelijkheid goed uit elkaar te houden en om dus voldoende belang te blijven hechten aan veiligheid en financiering van de veiligheidsorganisatie.

4.13 NAC Breda kent naast de afdeling Operations – die functioneert als veiligheidsafdeling – onder meer een afdeling publiekszaken en communicatie. Er is door supporters op aangedrongen dat er een manager publiekszaken behoort te zijn die zich – net als de afdeling communicatie – verstaat met supporters. Dit relatiebeheer door NAC Breda is gericht op vertier, clubbinding en versterking van de wenselijke clubidentiteit. Dit is op zich prima. Er dient wel te worden gewaakt voor het idee dat 'veiligheid' een taak is van een klein deel van de organisatie dat zicht richt op een klein deel van de supporters. Dat zou een misverstand zijn, want het is bij NAC Breda de opdracht om een grote categorie supporters te disciplineren: fietsen netjes stallen, geen dronkenschap in het stadion, geen ongewenste spreekkoren.

4.14 De politie heeft zich vrijwel helemaal teruggetrokken uit het stadion. Dit stelt hogere eisen aan de stewardorganisatie en beveiliging. Stewards en beveiligers dienen namelijk op te treden in het stadion zonder fysieke rugdekking van de politie. In de risicovakken staan gelouterde medewerkers en ze bewaken meestal met succes de orde. Verschillende stewards zeiden dat ze er inmiddels aan gewend zijn dat de politie er niet is. Toch is het zeer sterk de vraag of ze bereid en in staat zijn om op te treden tegen drugs-handel en drankmisbruik, zeker zolang dit niet gepaard gaat met ordeverstoringen. Het gevaar bestaat dat risicosupporters de ruimte die zo ontstaat, benutten om veel te drinken en om een vrije ruimte te creëren voor drugshandel en drugsgebruik. De politie werkt, met anderen, aan een plan van aanpak om de drugshandel en het drugsgebruik in het stadion aan te pakken. Ze zal hieraan echter in het stadion geen actieve bijdrage leveren. Het is de vraag in welke mate dat mogelijk is.

- 4.15 De politie heeft zich in hoge mate teruggetrokken uit het stadion. Dit past in het streven van de politie om NAC Breda zo veel mogelijk verantwoordelijkheid te laten nemen voor de veiligheid en het veiligheidsbeleid in het stadion. De politie in het stadion blijft tijdens de wedstrijd beperkt tot acht agenten van de SBG: zij zijn in burger in het stadion aanwezig, met name in de risicovakken. In de rust is er in een kamer pal achter de commandoruimte een tussentijdse briefing, waarbij namens de politie de algemeen commandant en de voetbalcoördinator aanwezig zijn en vanuit NAC Breda de veiligheidscoördinator en manager operations.

De Algemeen Commandant is een (groot) deel van de wedstrijd in of rondom het stadion. Bij C- en B-plus-wedstrijden is hij nabij de commandoruimte in het stadion (in een kamer achter deze ruimte).

- 4.16 Er is geen scenario voorhanden om vooraf geüniformeerde politie in te zetten in het stadion op basis van een risicoanalyse. Uit de interviews valt op te maken dat er ook geen uitgewerkte en getrainde scenario's zijn voor politiebijstand in het stadion bij beginnende ongeregelde heden, rellen of hevig geweld. De politie kan (conform het convenant) de aansturing overnemen. Er worden scenario's geschreven voor politieoptreden in het stadion, onder meer voor een geplande SGBO-trainingsdag van de politie.
- 4.17 De politiemensen uit de voetbaleenheid zijn extra getraind op bejegening en handhaving van de openbare orde. Dit heeft de kwaliteit van het optreden rondom het stadion vergroot en zorgt dat het minder snel nodig is om Mobile Eenheden in te zetten.
- 4.18 In het seizoen 2009-2010 bedroeg de politie-inzet bij thuiswedstrijden in totaal 10.762 uren. In het seizoen dat daarop volgde kwam te teller beduidend lager uit, namelijk op 6.730 uren. Bij uitwedstrijden gaan de zogenoemde supportersbegeleiders van de politie mee. Dit vergde 742 uren in seizoen 2009-2010 en 621 uren in 2010-2011.

Figuur 4.1 Politie-inzet in vier seizoenen in arbeidsuren

Seizoen	Thuis competitie	Beker	Play off	Thuis Totaal	Uit competitie	Beker	Play off	Uit Totaal
2007/2008	5034	689	1329	7.053	509	241	79	829
2008/2009	7128	412	1053	8.593	531	189	74	795
2009/2010	10069	693	n.v.t.	10.762	590	151	n.v.t.	742
2010/2011	6515	215	n.v.t.	6.730	515	106	n.v.t.	621

- 4.19 Na afloop van een thuiswedstrijd zorgt de voetbaldienst voor een goede overdracht naar de horecadienst. Dat is nodig omdat een deel van de (fanatieke) supporters na afloop het uitgaansleven intrekt. Als de omstandigheden daar om vragen, blijven de agenten uit de voetbalregeling langer in dienst.

5. Hoofdconclusies en aanbevelingen

Hoofdconclusies

- 5.1 De multidisciplinaire samenwerking op het gebied van voetbalveiligheid tussen politie, gemeente en de veiligheidsorganisatie van NAC Breda verloopt goed. Het heeft bijgedragen aan het in veel opzichten goed of acceptabel verlopen voetbalseizoen 2010-2011. Toch is permanente alertheid geboden en vallen een neergang, incidenten of zelfs ongeregelde heden om verschillende redenen bepaald niet uit te sluiten: zie met name 5.3, 5.4 en 5.5.
- 5.2 De sfeer bij thuiswedstrijden is voor supporters van NAC Breda veelal Bourgondisch, gezellig en feestelijk. Het bekende 'avondje NAC' is hiervan het meest sprekende voorbeeld. Dit vergt bestuurlijke durf om een zeker restrictie te accepteren ten behoeve van de prettige sfeer.
- 5.3 In het recente verleden hebben sleutelfiguren in het clubbestuur van NAC zoveel prioriteit gegeven aan technisch beleid, weinig realistische sportieve ambities, sfeer en commercie dat dit ten koste is gegaan van het veiligheidsbeleid. Het weghalen van de segmentering in het stadion om de grootste voetbalkroeg ter wereld te kunnen realiseren en de bierverkoop uit te breiden, is het meest sprekende voorbeeld. De politie en de gemeente (inclusief de burgemeester) zien toe op een goede positionering van de veiligheidsorganisatie van NAC binnen de voetbalclub. De veiligheidsorganisatie van NAC Breda heeft behoefte aan dit 'geleende gezag'.
- 5.4 NAC Breda telt hooligans en hooliganvetes. De recente historie leert dat de gekende groep hooligans bij ongeregelde heden kan uitgroeien tot enkele honderden relschoppers. Dit kan leiden tot geweld op wedstrijddagen (in het stadion of op andere voetbalgerelateerde locaties), maar ook daarbuiten. Het imago van de gezellige volkse club met het bekende 'avondje NAC' overheerst. Dit is vaak terecht, maar het gevaar bestaat dat dit fraaie imago juist binnen de club leidt tot minder alertheid op veiligheid dan nodig is.
- 5.5 Het drankgebruik is fors bij wedstrijden van NAC Breda. In de risicovakken en onder de risicosupporters wordt drugs gebruikt.
- 5.6 NAC Breda geeft op een voortreffelijke manier gestalte aan sociaal-maatschappelijke activiteiten. Het draagt bij aan de verbondenheid van de club met de stad en met de directe omgeving.
- 5.7 De politie heeft zich vrijwel geheel teruggetrokken uit het stadion: er is bij thuiswedstrijden nooit geüniformeerde politie in het stadion, maar wel acht agenten in burgerkleding van de supportersbegeleidingsgroep (SBG). Er zit ook geen Operationeel Commandant in de commandoruimte. Deze terugtrekkende beweging is een stimulans geweest voor NAC Breda om de kwaliteit van de stewards en beveiligers te verbeteren. De afwezigheid van de politie tast echter wel het vermogen aan om - mede op basis van directe afstemming tussen (Operationeel) Commandant en veiligheidscoördinator - multidisciplinair (dus inclusief de politie) onmiddellijk op te treden tegen dreigende of beginnende ongeregelde heden in het stadion.

- 5.8 Het uitvak is uitermate klantvriendelijk.
- 5.9 De politie en gemeente zijn alert op de veiligheidsaspecten van de vele verbouwingen in de directe omgeving van het stadion.

Aanbevelingen

- 5.10 Behoud de goede sfeer en imago van het bezoek van een thuiswedstrijd van NAC Breda en de bereidheid om ten behoeve van deze sfeer een zeker risico te accepteren. Vanuit het streven om risico's niet uit te sluiten maar te beheersen dienen er wel voldoende maatregelen worden getroffen om adequaat op te kunnen treden mocht het rond een wedstrijd toch misgaan. Het accent in deze risicobenadering verschuift van preventie naar respons. Hierbij kan tevens gebruik worden gemaakt van scenario's (zie ook aanbeveling 5.14).
- 5.11 Het landelijke uitgangspunt - om 'geen geüniformeerde politiepolitie' in het stadion aanwezig te laten zijn – dient niet principieel te worden gehanteerd. De aanwezigheid of afwezigheid van geüniformeerde politie in het stadion is het product van een afweging van de voetbalvierhoek in Breda en geen principe dat automatisch bij elke wedstrijd van toepassing kan zijn. Gedragingen van supporters en feitelijke risico's bepalen of geüniformeerde politie in het stadion nodig is of niet. Politie-inzet in het stadion kan ook in Breda wenselijk of nodig zijn. Er dienen (multidisciplinaire) scenario's te worden uitgewerkt zodat de politie zo nodig tijdig (preventief) optreedt in het stadion en zo nodig bij voorbaat wordt geposteerd in het stadion.
- 5.12 Het onder 5.11 geformuleerde uitgangspunt (omstandigheden bepalen of geüniformeerde politie in het stadion nodig is of niet) laat onverlet dat ook in de toekomst een beleid gevoerd kan worden dat is gericht op **a.** vermindering van de politie-inzet of op 'een lage politie-inzet'; **b.** het stimuleren van de verantwoordelijkheid voor veiligheid en veiligheidsbeleid door NAC Breda.
- 5.13 Omwille van adequaat optreden in acute situaties dient een Operationeel Commandant aanwezig te zijn in de commandoruimte. Door fysiek aanwezig te zijn in het stadion kan de Operationeel Commandant de sfeer in het stadion optimaal aanvoelen en wordt het risico op communicatieproblemen tussen politie en BVO in acute situaties zo veel mogelijk beperkt.
- 5.14 Om vast te kunnen stellen hoe (veilig) stewards zich nu precies voelen zonder rugdekking van geüniformeerde politie in het stadion, en om te achterhalen of ze voldoende zelfvertrouwen hebben om zo nodig op te treden, raden we aan om onafhankelijk een anoniem survey uit te voeren onder stewards. De resultaten dienen te worden geagendeerd in de voetbalvierhoek en spelen een rol bij het opstellen van scenario's voor 'politie in het stadion'.
- 5.15 De kwaliteit van het uitvak moet worden verbeterd. Zolang het uitvak klantvriendelijk blijft, dient de prijs-kwaliteitverhouding van een kaartje voor het uitvak te worden verbeterd door een prijsreductie van 50%.

Bijlage 1 - verantwoording Audit

Geïnterviewde personen

- Dhr. P.A.C.M. van der Velden, burgemeester Breda
- Dhr. J. Koevoets, gemeente Breda
- Dhr. L. Aerssens, Manager Operationes NAC Breda
- Dhr. J. Sweres, veiligheidscoördinator NAC Breda
- Mw. Y. van Setten, Openbaar Ministerie
- Dhr. M. van Leeuwen, Openbaar Ministerie
- Dhr. M.J.J.A. Smulders, Algemeen Commandant politie Midden- en West-Brabant
- Dhr. J.J.H. van Dort, voetbalcoördinator politie Midden- en West-Brabant

We hebben ook respondenten (supporters, stewards/beveiligers en politiemensen) gesproken tijdens de wedstrijdobservaties.

Geraadpleegde documenten

Overzicht Voetbal Volg Systeem (VVS).
Evaluatie politie seizoen 2010-2011 NAC Breda, 1 oktober 2011
Convenant Veilig Voetbal Breda.
Wedstrijddraaiboek NAC Breda – FC Utrecht
Wedstrijddraaiboek NAC Breda – Feyenoord
Knipselkrant NAC Breda en diverse websites

Observaties

Wedstrijdbezoek NAC Breda – FC Utrecht op 24 september 2011 met als aandachtspunten:

- Briefing stewards
- Commandoruimte
- Parkeerplaatsen
- Aankomst en vertrek (uit)supporters
- Controle supporters en optreden stewards
- Politie-inzet
- Bezoekersvak

Wedstrijdbezoek NAC Breda – Feyenoord op 11 september 2011 met als aandachtspunten

- Briefing Politie
- Commandoruimte
- Parkeerplaatsen
- Aankomst en vertrek (uit)supporters
- Controle supporters
- Politie-inzet
- Bezoekersvak

Bijlage 2 0- Overzicht sociaal-maatschappelijke activiteiten

Bijlage IV van het Convenant Veilig Voetbal Breda bevat de volgende (letterlijk overgenomen) opsomming van sociaal-maatschappelijke activiteiten waar NAC Breda aan deelneemt:

Stichting Teamplay@NAC

Stichting Teamplay@NAC is een samenwerking tussen NAC Breda, het ROC en Vertizontaal. De projecten zijn gevestigd in toren 3 van het stadion. Deze toren is geheel vrijgemaakt voor maatschappelijke en scholingsprojecten. Teamplay heeft drie stromingen:

1. Jongeren van Pasvorm krijgen scholing en lopen stage op diverse projecten (horeca, groenvoorziening, facilitair en beveiliging). Zij verzorgen op wedstrijddagen o.a. maaltijden voor TV- en personeel en assisteren als steward assistent.
2. Ca. 35 jongeren (1e en 2e jaars) krijgen hun opleiding bij NAC Breda, ca. 30 vroegtijdige schoolverlaters worden opgevangen en krijgen les in de toren. (ITOM project en Get Started)
3. 25 jongeren van Prisma, Van Cooth en Baronie lopen maatschappelijk stage als assistent-steward of gastheer; Zij verzorgen onder andere de verzorging van rolstoel supporters.

Niemand Buitenspel

Niemand Buitenspel is een samenwerkingsverband met zowel Radar en de gemeente Breda als het bedrijfsleven. Langdurig werklozen worden bijgeschoold en geplaatst in bedrijven (sponsors van NAC Breda) die eerst fungeren als stageplaatsen, waarna zij werkgever zouden kunnen worden (in het eerste jaar 15 kandidaten).

NAC Streetleague en junior Streetleague

Twee projecten gericht op middelbaar onderwijs en basisonderwijs, waarbij in de diverse wijken op pleintjes en velden jongeren straatvoetballen in een competitievorm, waarbij educatie, gedrag en normen en waarden centraal staan. In al deze projecten wordt samengewerkt met gemeente, surplus, woningcorporaties en onderwijsinstellingen als ROC en basisonderwijs.

Reclassering

Met Reclassering Nederland is een uniek samenwerkingsproject gestart waarin diverse taakstraf en Halt-projecten worden gestuurd vanuit het NAC Breda stadion. Hiertoe is de benedenverdieping van toren 3 beschikbaar gesteld. Tevens worden door reclassering opleidingen en scholingen verricht in ruimtes van het stadion.

Verticaal

Het muziekproject en het project Brassband hebben plaatsgenomen in toren 3 op de eerste verdieping. Jongeren uit Breda krijgen gelegenheid muziek te maken.

Sociaal preventief Supportersproject

Op de bovenverdieping van toren 3 worden rondom wedstrijden activiteiten en discussies georganiseerd om supporters positief bij NAC Breda te betrekken.

Johan Cruijff Court en andere veldjes

NAC Breda heeft een samenwerkingsoverkomst met de gemeente Breda en de Cruijff foundation voor de activiteiten in de wijk met het Cruijff-court. NAC is betrokken bij invulling van activiteiten op Kees Reijversveldje en Hein van Gastelveldje.

Bredapas

NAC Breda werkt samen met het project Bredapas, om sociaal zwakkeren toch de gelegenheid te geven de wedstrijden van NAC Breda te bezoeken. Aan 143 personen, aan wie de gemeente Breda een Bredapas heeft verstrekt, is dit seizoen in het kader van dit project 50 % korting verleend op de aanschaf van een seizoenkaart.

Ondersteuning Maatschappelijke projecten

NAC heeft zitting en faciliteert het MBO –project van de gemeente Breda in samenwerking met het Bedrijfsleven in Breda.

NAC Kidsclub

NAC Breda organiseert voor de meer dan 3.000 kidsclubleden, maar ook met de Stichting Meer Dan Voetbal allerlei activiteiten op lokaal, maar ook landelijk niveau voor kinderen.

Diverse losse evenementen

Daarnaast heeft NAC Breda divers incidentele sociaal-maatschappelijke activiteiten in wijken, buurten, scholen en met groepen minderheden. o.a. diverse activiteiten met G-teams (o.a. OZ-dag), samenwerkingsprojecten in de wijk met woningbouwvereniging Laurentius en ondersteunen zij projecten met Gezondheidsinstellingen (Spieren voor Spieren, Nierstichting, Scoren voor gezondheid) en de Bredase Paragames, waarbij zowel de voetballers als de organisatie betrokken zijn. NAC Breda probeert door zijn trekkersrol, projecten, instellingen, buurten en bewoners te activeren en te stimuleren gezamenlijke activiteiten te ontplooiën.

Stichting meer dan voetbal

Stichting meer dan voetbal is een landelijke organisatie, onderdeel van de KNVB en deze stichting stimuleert, adviseert en ondersteunt betaald voetbalorganisaties. NAC Breda en met name Teamplay heeft, met de bovengenoemde projecten, een vooruitstrevende rol in voetballand en fungeert derhalve als voorbeeldfunctie en vraagbaak voor diverse clubs en ROC's. In samenwerking met ROC en Stichting meer dan voetbal worden de diverse projecten elders gepromoot.

Playing for succes

NAC bereidt in samenwerking met de landelijke stichting Playin for succes dit project voor. Dit project is in Engeland een groot succes en een verplichting voor alle betaald voetbalorganisaties. In elk stadion is een educational centrum om educatie voor allerlei leeftijdscategorieën aantrekkelijker te maken. "Top-sport als trigger en leermiddel voor jongeren".

